

تورق تاریخ ایران

دفتر اول:

آقا محمد خان قاجار

تشکیل دولت ملی و ایران

رضا احمدی بندرعباسی

سرشناسه	: احمدی بندرعباسی، رضا، ۱۳۴۱.
عنوان و نام پدیدآور	: تورق تاریخ ایران/ رضا احمدی بندرعباسی.
مشخصات نشر	: تهران: امید فردا، ۱۴۰۳-
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: دوره ۴-۰۶-۸۴۷۹-۶۲۲-۹۷۸؛ ج. ۱۱-۰۷-۸۴۷۹-۶۲۲-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
مندرجات	: ج. ۱۰. آقا محمدخان قاجار و تشکیل دولت ملی در ایران
موضوع	: ایران -- تاریخ Iran -- History ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. Qajars, Iran -- History -- ۱۷۷۹-۱۹۲۵
رده بندی کنگره	: DSR ۱۰۹
رده بندی دیویی	: ۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۸۸۸۹۳۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا
تاریخ درخواست: ۱۴۰۳/۰۹/۱۸	: کد پیگیری: ۹۸۸۸۰۵

تورق تاریخ ایران

دفتر اول:

آقا محمدخان قاجار و تشکیل دولت ملی در ایران

**Agha Mohammad Khan Qajar
And
Formation Nation State In Iran**

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: زمستان ۱۴۰۳

تیراژ: ۲۰۰ جلد

قیمت: جلد شومیز ۴۰۰۰۰۰ و جلد گالینگور ۴۴۰۰۰۰

نشانی: تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان آزادی، ابتدای خیابان

جمالزاده جنوبی، کوچه دانشور، پلاک ۳۲، واحد ۵

تلفن: ۶۶۹۱۷۴۴۹-۶۶۹۴۹۵۷۵؛ همراه: ۰۹۳۵۷۶۰۸۵۰۳

فهرست مطالب

۱۵	..... مقدمه
۱۹	..... بخش اول: دولت صفویه
۲۱	..... فصل اول: اوضاع ایران
۲۱	..... شاه سلطان حسین
۲۳	..... نهاد خواجه سرایی
۲۴	..... اصلاح مذهبی
۲۸	..... سیاستهای تحکیم آمیز
۳۱	..... فصل دوم: نا امنی، اقتصاد، اجتماعی
۳۱	..... اوضاع اقتصادی و مالی
۳۲	..... تحولات مقارن
۳۲	..... بخشهای تولیدی
۳۳	..... تجارت خارجی
۳۵	..... اقدامات پرهزینه
۳۷	..... شورشهای محلی
۳۹	..... رفتن شاه به قزوین
۴۰	..... کودتا علیه اعتماد الدوله
۴۴	..... سپهسالار

۳۰۱	.....	ترور شخصیت
۳۰۵	.....	بخش چهارم: عصر جدید، سرآغاز دولت مدرن در ایران
۳۰۷	.....	ساختار سازی
۳۰۹	.....	علیه اعتماد الدوله
۳۱۰	.....	تاجگذاری
۳۱۲	.....	مرزهای باستانی
۳۱۳	.....	روسیه جدید
۳۱۴	.....	به سوی جنوب
۳۱۸	.....	منتظر فرصت
۳۱۸	.....	هجوم عثمانی
۳۲۲	.....	رقابتها
۳۲۳	.....	برنامه روسیه
۳۲۵	.....	راه نو
۳۲۶	.....	پیمان راهبردی
۳۲۷	.....	به سوی قفقاز
۳۲۹	.....	سپاه ایران
۳۳۰	.....	حرکت ارتش
۳۳۲	.....	تصرف تفلیس
۳۳۶	.....	رابطه با علما
۳۳۸	.....	تاج کیانی
۳۴۰	.....	مرزهای شرقی
۳۴۱	.....	تصرف مشهد
۳۴۳	.....	گنجینه نادری
۳۴۴	.....	تحکیم قدرت

۳۴۶	براندازی
۳۴۸	دوباره قفقاز
۳۵۰	وصیت شاه
۳۵۳	تحلیل واقعه
۳۵۴	برنامه ریزی ترور
۳۵۵	کارنامه بیست ساله
۳۵۷	منابع و مآخذ
۳۵۷	منابع خطی
۳۵۷	کتابشناسی
۳۶۴	مطبوعات
۳۶۵	منابع انگلیسی
۳۶۷	فهرست اعلام

مقدمه

ای. اچ. کار^۱ (E.H.Car) ما گذشته را تنها از منظر حال می‌بینیم، و درکی هم که از آن به دست می‌آوریم از همین منظر است و بس.^۲

سرزمین باستانی ایران در آسیای غربی که از شمال به روسیه و از جنوب خلیج فارس، دریای عمان و از شرق به چین و شبه قاره هند و از غرب به بین النهرین و دریای سیاه مدیترانه می‌رسید. ایران در مسیر دواراه مهم تجاری باستانی جاده ابریشم و جاده ادویه قرار داشت. تاریخ هفت هزار ساله و سابقه ۲۵۰۰ سال امپراتوری را دارد. سرزمینی با اقوام، ادیان و زبان‌ها متنوع می‌باشد که در دوره‌های مختلفی از اشغال و حکومت بیگانه را تجربه کرده است. با وجود اشغال‌های مستمر از سوی اقوام بیگانه، توانسته ماهیت فرهنگی خود را حفظ کند و در سراسر دنیا با این ویژگی شناخته می‌شود و تا به امروز، ایران هویت فرهنگی و سیاسی خود را به صورت پیوسته حفظ کرده است. سه اشغال طولانی عبارتند از تصرف ایران توسط یونانی‌ها، اعراب مسلمان و مغول‌ها بود که دولت‌های مستقر سرنگون و دولت‌های بیگانه در به قدرت رسیدند.

هجوم اسکندر مقدومی طی سال‌های ۳۳۰ تا ۳۲۸ پیش از میلاد که در ناباوری منتهی به سقوط دولت هخامنشین گردید. در دومین هجوم اعراب مسلمان دولت در حال احتضار ساسانی که در اثر جنگ‌های بیست ساله خسرو پرویز مستهلک و سرمایه اجتماعی خورد را از دست داده بود، دچار بحران مشروعیت گردید، در اثر

---

۱. ادوارد هالت کار یا نی. اچ. کار مورخ، تاریخ نگار دیپلمات، روزنامه نگار و نظریه پرداز روابط بین الملل انگلیسی.

۲. ای اچ کار، تاریخ چیست؟، ص ۱۴۶.

قدرت طلب و ملوک الطوائف را از میان بردارد، دولت قاجاریه را تأسیس نماید. او دولتی با مرزهای عصر صفویه تشکیل داد.

آقا محمدخان به وحدت و عزت ایران زمین می‌اندیشید تا کشوری مقتدر و سر بلند بنا کند. دل‌بستگی او به این آرمان‌ها باعث شد تا پس از یک دوره طولانی از هم گسیختگی؛ وحدت و تمامیت ارضی ایران زمین بار دیگر تجدید و استوار گردید؛ و ایران را از تجزیه نجات یابد. بدون تردید بازماندن همین بخش از ایران بزرگ، حاصل باورها و کوشش‌های بی‌وقفه اوست.

بعضی از شخصیت‌ها در شرایط حساس تاریخی نقش برجسته و اجتناب ناپذیری ایفا کرده‌اند. شخصیت‌های چون کورش کبیر، اشک اول، اردشیر بابکان، طاهر ذوالیمینین، یعقوب لیث صفاری، شاه اسماعیل اول، شاه عباس کبیر، آقا محمدخان قاجار و... در شکل‌گیری برهه‌ای خاص از تاریخ ایران درخشیده‌اند.

آقا محمدخان قاجار طی بیست تلاش توانست نظام خان‌خانی را به نظام شاهنشاهی تبدیل نماید. او سرزمین‌های اسماعیلی ایران بزرگ را یک‌پارچه ساخت. قفقاز را فتح و مطیع نمود، در لشکرکشی به خراسان، خوانین ماوراءالنهر را با دولت مرکزی همراه کرد. او بار دیگر دولت ملی در ایران پایه‌گذاری نمود. و آغازی بر شکل‌گیری دولت مدرن گردید.

تعریف و تمجیدهای بالا در پی تظہیر آقا محمدخان قاجار از برخی از جنایت‌ها ندارد و بلکه ناظر بر به نقش تاریخی ایشان در تشکیل دولت ملی در ایران است.

دفتر اول از مجموعه تاریخ قاجار در چهار بخش تدوین شده است:

بخش اول: از سقوط دولت صفویه، تا روی کار آمدن نادرشاه افشار.

بخش دوم: عصر وحشت، ناامنی.

بخش سوم: قاجاریه از جنبش تا تشکیل دولت.

بخش چهارم: عصر جدید و سرآغاز دولت مدرن در ایران.